

УДК: 6/8.1 – 006.6 – 036.14

Р.М. МІЦОДА

*Ужгородський національний університет, інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки, кафедра охорони материнства та дитинства, Ужгород***ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ДІАГНОСТИКИ РАКУ ЖІНОЧИХ СТАТЕВИХ ОРГАНІВ**

Проведений аналіз випадків виявлення пізніх стадій раку жіночих статевих органів за Закарпатського обласного клінічного онкологічного диспансеру з висновками про причини запущеності та можливості їх попередження.

Ключові слова: рак, жіночі статеві органи, пізні стадії

Вступ. Рак шийки матки, за даними ВОЗ, займає друге місце за частотою серед злоякісних новоутворень, що трапляються у жінок [3, 1]. У 2005 році ця патологія стала причиною більше 250 000 смертей.

Рак яєчників (РЯ) складає 4-6% серед злоякісних пухлин у жінок і займає 7 місце за частотою. За даними Міжнародного агентства з вивчення раку, щорічно у світі реєструється 165 тис. нових випадків РЯ. Більше 100 тис. жінок помирають від злоякісних пухлин яєчників. В Україні показник захворюваності на РЯ становить 17 випадків на 100 тис. населення. Впродовж року, після встановлення діагнозу, в Україні помирає 40% пацієнок [2, 1].

Рак тіла матки найчастіше діагностується у жінок у менопаузі. Частота його розвитку в цей період становить 75% від усіх випадків, у період передменопаузи вона становить 18%, і 7% припадає на вік до 40 років.

За минулий рік (2011 та 6 місяців 2012) в Закарпатській області померли: від раку шийки матки – 67 жінок; від раку тіла матки – 33; від раку яєчників – 43 жительок області. Усього – 143 жінки.

Мета дослідження. Проаналізувати випадки запущеного раку жіночих статевих органів у Закарпатській області для покращення виявлення раку на ранніх стадіях захворювання.

Матеріали та методи. Проведено аналіз випадків раку жіночих статевих органів на пізніх стадіях за даними Закарпатського обласного клінічного онкологічного диспансеру.

Результати досліджень та їх обговорення. Захворюваність на рак шийки матки в Закарпатській області складає 25,6 на 100 000 населення при загальноукраїнському показнику – 20,3. Летальність до року є майже на однаковому рівні – 13,4 область та 13,5 по Україні.

Відсоток запущених випадків запущеного раку жіночих статевих органів по Закарпатській області є рівним 36,7. Найбільше запущених випадків зареєстровано у Хустському районі (72,7%) та 58,3% у Ужгородському районі. Відсоток охоплення лікування по нашій області склав 86% та 100% у тому ж Хустському районі, при 83,3% в Ужгородському районі. Смертність до року за даною пато-

логією склала 13,4 (Закарпатська область (Хустський район) та 25 (Ужгородський район).

За досліджуваний період виявлено 61 випадок запущеного раку шийки матки, з них на обліку в онкологічному диспансері перебувало 34 випадки. У 27 випадках (44,3%). У двох жінок встановлено повну ремісію перебіг захворювання. Відсутність онкологічного рецидиву (ОПО) за останні роки – 23 (37,7%) та часте звернення – 7 випадків (11,5%).

У 2011 році в Ужгородському районі на облік 12 випадків раку шийки матки, з них 8 випадків – III-IV стадії, занедбаність 58% (інформація про 5 випадків):

■ Хвора Ш., 1951 р.н. – В 2009 році на ОПО не з'являлася. В 2011 р. зі скарги звернулася в ОКОД, де діагностовано рак шийки матки III ст.

■ Хвора Г., 1959 р.н. Визначилася на онкопрофогляду більше 5 років. В останній раз в 2006 р. у цехового гінеколога заводу «Матяш»: виявлена ерозія шийки матки. Зі скарги спостерігається в АЗПСМ населеного пункту проживає. Від ОПО гінеколога і від дообстеження ерозії відмовлялася (усно і письмово). В 2011 році сама звернулася в ЗОКОД, де було встановлено діагноз – рак шийки матки в III ст.

■ Хвора П., 1979 р.н. Атиповий перебіг захворювання. Останній огляд у гінеколога в 2008 році виявлена ерозія шийки матки, мазок на ерозію в нормі; від дообстеження ерозії відмовлялася. В 2011 р. взята на облік з приводу IV вагітності. При взятті на облік шийка матки в дзеркалах – бочкоподібна, ерозована. При гістології – CIN II-III запальний фон. Направлена на консультацію в ЗООД; консультована гінекологом, рекомендована біопсія шийки матки якої хвора категорично відмовилась. У 2011 році внаслідок гітності, в зв'язку з гідронефрозом, в урологічному від. ОКЛ виводиться нефростома, діагностовано рак шийки матки у занедбаній стадії. Для стабілізації стану хворої в Ужгородському перинатальному центрі розроджується шляхом кесаревого розтину. Після родового періоду переводиться в ЗОКОД для комбінованого лікування раку шийки матки.

Хвора Б., 1972 р.н. Відсутність профогляду більше 4 років. Останній ОПО з 2006 – 2011 р. на ОПО не з'являлася, вела свій спосіб життя.

Хвора К., 1972 р.н. 3 місяці тому переехала з Росії, де проживала 8 років. Відсутність ОПО більше 5 років.

Причина занедбаності – відсутність від ОПО протягом 2 та більше років 4 випадки – 80%, відсутність перебіг – 1 (20%).

Ужгородський район. Такі випадки пізніх стадій раку матки:

С., 1938 р.н. Останній профогляд 1985 р.: Гінекологічно здорова. В січні 2011р.

звернулася в районну лікарню з кровотечею, з діагнозом Сг colli uteri скерована в ЗОКОД.

С., 1971 р.н. При зверненні – Сг colli uteri, скерована в ЗОКОД. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останніх 5-ти років.

С., 1976 р.н. Останній ОПО 17.08.2009 р.: Гінекологічно здорова. У квітні 2011р. звернулася в районну лікарню з кровотечею, звідки з діагнозом Сг colli uteri скерована в ЗОКОД. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом року.

С., 1958 р.н. Акушерка. Перебувала на обліку в онколога з діагнозом Сг лівої молочної залози з 2009 р. У жовтні 2011 на огляді в онкогінеколога ЗОКОД скерована в ЗОКОД. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом року.

С., 1938 р.н. 10.05.2011р. Звернулася у лікарню з діагнозом Сг colli uteri. Відсутність ОПО протягом останніх 5-ти років.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

С., 1961 р.н. Проживає за даною адресою з 2009 р. У жовтні 2011 року звернулася зі скаргами на болі в поперековій ділянці в інститут онкології м. Харків, де було діагностовано рак матки. Сг colli uteri скерована на лікування за місцем проживання. Причина занедбаності – відсутність ОПО протягом останнього року.

(40,0%). Несвоєчасне звернення – 1 випадок (20,0%).

Виноградівський район. Хвора Р., 1947 р.н. Пенсіонерка. Протягом багатьох років ОПО не проходила. У травні 2011 року ургентно поступила в гінекологічне відділення Виноградівської РЛ з матковою кровотечею. Зроблено вишкрібання порожнини матки та цервікального каналу, після чого направлена в ЗОКОД.

Ужгородський район.

■ Н., 1974 р.н. Хвора переїхала в Минай з Ужгорода в жовтні 2011 року. Відсутність ОПО більше 4 років. В 2011 році в АЗПСМ с. Минай діагностовано фіброміому матки, гіперплазію ендометрію; направлена в гінекологічне відділення ЗОКЛ імені А.Новака, де проведено діагностичне вишкрібання; мікро: середньодиференційована аденокарцинома ендометрію.

■ Б., 1956 р.н. Відсутність ОПО більше 4 років. Останній ОПО в 2007 році. В 2008-2009 – 2010 роках регулярно викликала на ОПО, але не з'являлася. В 2011 р. в АЗПСМ діагностовано симптому фіброміому матки, в гінекологічному відділенні УМЩ проведено діагностичне вишкрібання. Мікро: середньодиференційована аденокарцинома ендометрію.

Причини занедбаності – відсутність ОПО – 100%.

За раком яєчників у нашому регіоні показники є нижчими, ніж у цілому по державі – захворюваність (11 проти 16,6) та летальність до року (15,6 проти 27). Середньообласний відсоток є рівним 18,3 при 42,9% у Свалявському та 33,3% у Виноградівському. Летальність до року склала 12,2 по області, при відсутності таких у Свалявському районі та 33,3 у Виноградівському.

За минулий рік виявлено 13 випадків запущеного раку яєчників. На лікарських конференціях розібрано 6 випадків, що становить 46,2%. Немає протоколу у 7 випадках (53,8%). Прихований перебіг – одна жінка (7,7%). Відсутність профогляду у останні роки – 0 (?). Несвоєчасне звернення – 3 випадки (23,0%).

Свалявський район. За 2011 рік виявлено 7 випадків захворювання на рак яєчників. Запущених 3 випадки:

1. Хвора К., 1940 р.н. – протягом 15 років у акушера-гінеколога не була.

2. М., 1952 рік – не оглядалася протягом 10 років.

3. М., 1960 р. – перебувала на обліку в лікаря з приводу гіпертонічної хвороби, гінекологом не оглядалася.

Відсутність профогляду – 66,7%, недообстеження та відсутність настороженості з боку медперсоналу – 33,3%.

Виноградівський район.

■ 1. Хвора Ш., 1960 р.н. Домогосподарка. Діагноз: Рак яєчників ст. 3С N1 M1 кл.гр. II. У грудні 2010 року лікувалася в терапевтичному

відділенні з діагнозом: хронічний гепатит. Токсична кардіоміопатія на фоні зловживання алкоголем. Токсична енцефалопатія. Консультувана гінекологом. Діагностовано: фіброміому матки великих розмірів. На подальше обстеження та лікування направлена в гінекологічне відділення РЛ. Після активних патронажів медичних працівників на дому хвора була направлена в гінекологічне відділення РЛ, де зроблено ФВПМ та ЦК. Діагноз: Вузлова фіброміома матки. Після отримання результатів гістологічного дослідження хвора направлена на лікування в ЗОКОД.

■ 2. Хвора Ф., 1952 р.н., Сч яєничків ТЗС NI MI кл.гр.11. Обстеження регулярно проходила в Угорщині, де і по теперішній час лікується.

Причини занедбаності – невиконання рекомендацій лікарів – 1, спостереження в іншій державі – 1.

Запущені випадки.

Згідно з даними, наданими ЗОКОД, за вказаний термін (2011 та 6 місяців 2012) виявлено 192 випадки запущених злоякісних новоутворень жіночих статевих органів. За локалізаціями: шийка матки – 95 випадків; рак тіла матки – 20 випадків; рак яєчників – 66 випадків; рак вульви – 7 випадків; рак міометрія – 2 випадки; рак ендометрія – 2 випадки; рак піхви – 1 випадок.

За районами: місто Ужгород – РШМ (9), РЯ (9), рак вульви – 1; Берегівський район – РШМ (5), РТМ (3), РЯ – 6 випадків; Великоберезнянський район – РШМ (1), РТМ (1), РЯ (3), рак вульви – 1 випадок; Виноградівський район – РШМ (6), РТМ (1), РЯ (5), рак піхви – 1 випадок; Волівецький район – РТМ (1), РЯ (1); Іршавський район – РШМ (3), РЯ (4); Мукачівський район – РШМ (12), РТМ (2), РЯ (8); Міжгірський район – РШМ (2), РТМ (1), РЯ – 1 випадок; Перечинський – РШМ (4); РЯ (5);

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар Г.В. Лекції з клінічної онкології: Навч. посіб./ Г.В. Бондар, Ю.В. Думанський. С.В. О.Ю. Попович [та ін.] – Луганськ: Луганська обласна друкарня, 2009. — 586 с.
2. Рак яєчників MedVivacom. Травень 2012.
3. Comprehensive cervical cancer control: a guide to essential practice. WHO Library Cataloguing in Publication Data. – 2010. — 240 с.

R.M. MITSODA

Uzhhorod National University, Institute of Postgraduate Studies and Preparatory, Department of Maternity and Childhood, Uzhhorod

PROBLEMS PREVENTION AND DIAGNOSIS OF CANCER FEMALE GENITALS

The article analyzed the cases of late-stage cancers of the female genital organs according Transcarpathian Regional Clinical Oncology Center to conclusions about the causes of the late stage and their possible prevention.

Key words: cancer, female genital mutilation, late stage

Стаття надійшла до редакції: 28.09.2012 р.

Рахівський район – РШМ (7); рак ендометрія – РТМ (2); РЯ – (5); Свалявський район – РТМ (2); РЯ (5); Тячівський район – РТМ (1), РЯ (6), рак вульви – 3 випадки; Ужгородський район – РШМ (13), рак міометрія – РТМ (3), РЯ – 2 випадки; Хустський район – РТМ (2), РЯ (6), рак вульви – 2 випадки.

Рак шийки матки. Усього 95 жінок, середній вік пацієнток з даною патологією склав 41 рік. З них 65 (68,4%) проживали на селі, 30 (31,6%) – в місті. Загалом померло 22 жінки, що становить 23,16%. Під наглядом лікарів перебувала 71 жінка, що становить 74,7%. За стадіями на час виявлення – 3А (44) та 4 стадія захворювання – 12 випадків зазначений період.

Рак тіла матки. Усього 20 жінок, середній вік пацієнток з даною патологією склав 41 рік. З них 15 (75,0%) проживали на селі, 5 (25,0%) – в місті. Загалом померло 11 жінок, що становить 55,0%. Під наглядом лікарів перебувала 9 жінок, що становить 45,0%. За стадіями на час виявлення – 3А (1), 3С (8) та 4 стадія захворювання – 9 випадків зазначений період.

Рак яєчників. Середній вік жінок з даною патологією склав 58 років та 8 місяців. З них 41 жінка (95,6%) були сільськими жительками та 25 (37,9%) – в місті.

Протягом вказаного періоду померло 22 жінки, що становить 39,4%. Під наглядом онколога перебувала 40 жінок – 60,6%. За стадіями на час виявлення – 3А (5), 3С (42), 4 (19).

Висновки. Узагальнюючи усе вищевикладене можна твердити, що дотримання одного з основних правил практичної охорони здоров'я – проведення щорічних онкопрофоглядів, допомогло б уникнути більшості випадків запущеності раку жіночих статевих органів на теренах Закарпатської області.